

Sygn. akt I NSNc 228/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Czubik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

Mariusz Konrad Kolankowski (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa (...) Banku (...) S.A. w W.

przeciwko W. D., J. D.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 29 września 2021 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w K. z 29 października 2015 r., sygn. I Nc (...),

- 1. uchyla w całości zaskarżony nakaz zapłaty i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w K. do ponownego rozpoznania,**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołane wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K. nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 29 października 2015 r., I Nc (...), w pkt I: nakazał pozwanym W. D. i J. D., aby solidarnie zapłacili na rzecz powoda (...) Bank S.A. w W.: kwotę 6.695,19 USD wraz

z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 12 marca 2015 r. do dnia zapłaty, kwotę 262,67 USD tytułem odsetek za okres od 4 grudnia 2014 r. do dnia 7 kwietnia 2015 r. oraz kwotę 2.742 zł tytułem oształtów procesu, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wnieśli w tym terminie zarzuty, w pkt II: zastrzegł pozwanym W. D. i J. D. prawo do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczoną odpowiedzialność pozwanych do wartości, pozostającego we wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej, udziału wielkości 1/2 w prawie własności nieruchomości położonej w miejscowości Rozwadza przy ul. Z., dla której Sąd Rejonowy w K. prowadzi księgę wieczystą nr (...), gdzie na rzecz strony powodowej ustanowiona jest hipoteka umowna zwykła w kwocie 36.000 USD oraz hipoteka kaucyjna do kwoty 10.620 USD.

Stan faktyczny w sprawie był następujący.

W dniu 13 września 2002 r. powód Powszechna (...) Bank S.A. w W. zawarł umowę pożyczki hipotecznej nr (...) z D. D., J. D., M. B., zgodnie z którą udzielił im kredytu w kwocie 36.000 USD. Kredyt miał być spłacony do dnia 1 września 2017 r.

Zgodnie z treścią § 8a umowy pożyczki hipotecznej na zabezpieczenie pożyczki została ustanowiona hipoteka w kwocie 36.000 USD wraz z odsetkami na rzecz powoda. Zgodnie z treścią § 17 ust. 1 umowy pożyczki niespłacenie przez pożyczkobiorcę raty lub zadłużenia z tytułu pożyczki i odsetek w terminie umownym powodowało, że należność z tytułu zaległej spłaty stawała się zadłużeniem przeterminowanym i została przeliczana na walutę polską według kursu sprzedaży dla dewiz obowiązującego w (...) Banku S.A. w dniu płatności.

Wobec niespłacania rat wynikających z umowy pożyczki hipotecznej przez pożyczkobiorców, powód wypowiedział W. D. i J. D. wierzytelność hipoteczną, a następnie wezwał ich do zapłaty po 7.002,62 USD.

Jak wynikało z przedłożonego Sądowi Rejonowemu przez powoda dokumentu urzędowego w postaci odpisu zwykłego księgi wieczystej (...) (stan na dzień 8 kwietnia 2015 r.), aktualnego na datę wytoczenia powództwa w dziale IV księgi wieczystej została wpisana na całej nieruchomości hipoteka umowna zwykła w kwocie 36.000 USD oraz hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 10.620 USD. W dziale II księgi wieczystej jako współwłaściciele byli ujawnieni małżonkowie D. D. i J. D. w udziale 1/2 części na prawach wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej

oraz małżonkowie J. D. i W. D. w udziale 1/2 na prawach wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej. Wpisane hipoteki nie ograniczały do udziału małżonków D. D. i J. D. na prawach wspólności ustawowej w 1/2 części w przedmiotowej nieruchomości (dłużników osobistych banku).

Wobec powyższego pozwani J. D. i W. D. byli dłużnikami rzeczowymi banku. Dłużnicy byli bowiem współwłaścicielami w udziale 1/2 nieruchomości objętej księgą wieczystą o nr (...) na prawach wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej. Z działu IV przedłożonego przez powoda odpisu księgi wieczystej wynikało, że w dacie złożenia pozwu na rzecz powoda została ustanowiona hipoteka umowna zwykła w kwocie 36.000 USD oraz hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 10.620 USD, na całej nieruchomości, w tym na udziale pozwanych.

Powód przedłożył również umowę pożyczki hipotecznej, której zabezpieczeniem było ustanowienie wyżej wymienionych hipotek, wpisanych w dziale IV księgi wieczystej nr (...).

Według ustaleń Sądu Rejonowego, pozwani jako dłużnicy rzeczowi powoda posiadali legitymację bierną w przedmiotowej sprawie, dlatego nakaz zapłaty został wydany zgodnie z żądaniem pozwu, a wobec niezaskarżenia go przez pozwanych uprawomocnił się, zaś mocą postanowienia z 15 lipca 2016 r. przedmiotowemu nakazowi zapłaty nadano klauzulę wykonalności.

De facto, (...) Bank S.A. wniosła powództwo przeciwko J. D. i W. D., pomimo że nie byli oni stronami czynności prawnej, z której Bank wywodził swoje roszczenie. Umowa pożyczki hipotecznej nr (...) r. była zawarta pomiędzy (...) Bank S.A. a D. D., J. D. i M. B.. Zgodnie z treścią § 8 umowy pożyczki, dokonanie zabezpieczenia pożyczki hipoteką w kwocie 36.000 USD wraz z odsetkami dotyczyło 1/2 nieruchomości należącej do Danuty i J. D., nie zaś 1/2 nieruchomości należącej do J. i W. D..

W związku z błędnym wpisaniem przez Sąd informacji do księgi wieczystej nr (...), pismem z dnia 13 czerwca 2018 r. J. i W. D. wniesli o sprostowanie oczywistej omyłki pisarskiej w księdze wieczystej nr (...) dla nieruchomości położonej w Rozwadzy przy ulicy Z., poprzez korektę wpisów w dziale IV ww. księgi, w rubrykach dotyczących hipoteki umownej oraz hipoteki kaucyjnej, poprzez dodanie kwestii: „dotyczy udziału 1/2 części Janusza i D. D. na prawach wspólności

ustawowej”. Następnie, postanowieniem z dnia 18 czerwca 2018 r., Sąd Rejonowy w K. dokonał zmian w dziale IV, zgodnie z ich wnioskiem.

Od wydanego przez Sąd Rejonowy w K. nakazu zapłaty z dnia 29 października 2015 r., I Nc (...), Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną zaskarżając orzeczenie w całości, na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. 2020, poz. 627 z późn. zm.) w zw. z art. 115 § 1 i § 1a i art. 89 § 1 *in principio* ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2019, poz. 825 z późn. zm.; dalej: u.SN), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 u.SN Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

- rażące naruszenie prawa materialnego, to jest art. 65 ust. 1, art. 75 i art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. 2019, poz. 2204 z późn. zm.; dalej: u.k.w.h.) oraz art. 353 § 1 i art. 720 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. 2019, poz. 1145 z późn. zm.; dalej: k.c.) poprzez uwzględnienie powództwa w sytuacji braku legitymacji procesowej po stronie pozwanych,

- na podstawie art. 89 § 1 pkt 3 u.SN oczywistą sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez pozostające w sprzeczności z odpisem zwykłym księgi wieczystej nr (...) oraz treścią umowy pożyczki hipotecznej nr (...) z dnia 13 września 2002 r. ustalenie, że Jolanta i W. D. są dłużnikami rzeczowymi lub osobistymi powoda,

- na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN naruszenie zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP, to jest art. 2 i art. 64 ust. 1 Konstytucji RP.

W oparciu o dyspozycję art. 91 § 1 u.SN, Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie przez Sąd Najwyższy zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i oddalenie powództwa (...) Bank S.A. przeciwko J. i W. D., ewentualnie o odrzucenie pozwu.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną powód (...) Banku S.A. wniósł o:

- I. oddalenie skargi w całości,

II. zasądzenie na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych, a także opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

ewentualnie - w razie uwzględnienia skargi i uchylenia nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w K. z dnia 29 października 2015 r., I Nc (...), o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K..

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną pozwani J. i W. D., wnieśli:

I. o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego przez Sąd Rejonowy w K. z dnia 29 października 2015 r., I Nc (...) w całości i oddalenie powództwa w całości,

II. ewentualnie o odrzucenie pozwu o zapłatę w postępowaniu nakazowym z dnia 24 kwietnia 2015 r., I Nc (...),

III. o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w razie uwzględnienia skargi nadzwyczajnej i uchylenia nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego przez Sąd Rejonowy w K. z dnia 29 października 2015 r., I Nc (...),

IV. o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych, a także opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego instytucji kontroli nadzwyczajnej w art. 89-95 u.SN miało na celu zarządzenie podnoszonym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, ograniczeniom skargi konstytucyjnej, która nie pozwalała na adekwatną reakcję względem orzeczeń sądów powszechnych lub wojskowych, które wprawdzie zapadały z naruszeniem zasad konstytucyjnych, jednak w oparciu o przepisy, którym nie można było czynić zarzutu niekonstytucyjności (zob. sygnalizacja pełnego składu TK dokonana 12 marca 2003 r., S 1/03, OTK ZU 2003, nr 3, poz. 24). Skarga nadzwyczajna została wprowadzona celem zarządzenia temu deficytowi nadzwyczajnych środków zaskarżenia pozwalających na eliminację rażąco wadliwych orzeczeń z poszanowaniem prawa do sądu (zob. wyrok pełnego składu TK z 19 lutego

2003 r., P 11/02, pkt 5) afirmując w ten sposób zasadę demokratycznego państwa prawa urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Realizując te założenia, skarga nadzwyczajna z całą pewnością nie stanowi instrumentu ponownej kontroli instancyjnej, ale instrument skonkretyzowanej kontroli konstytucyjności aktów jurysdykcyjnych, zaś jej zgodność z międzynarodowymi standardami ochrony praw człowieka była już kilkakrotnie wyjaśniana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyroki Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 1-6; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt. 1-5).

Skarga nadzwyczajna może zostać wniesiona jedynie wówczas, gdy jest to konieczne dla zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN) i to tylko w sytuacji, gdy można ją oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt. 1-3 u.SN. Sąd Najwyższy zwracał uwagę, że połączenie ogólnej przesłanki funkcjonalnej ze szczegółowymi podstawami skargi nadzwyczajnej sformułowaniem „o ile”, jednoznacznie wskazuje na konieczność jednoczesnego zaistnienia przesłanki funkcjonalnej i którejś (przynajmniej jednej) z jej szczegółowych podstaw wymienionych w art. 89 § 1 pkt. 1-3 u.SN (zob. postanowienie z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19). Jednocześnie, wzajemna relacja, zachodząca między przesłanką funkcjonalną i przesłankami szczegółowymi wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny zaistnienia podstaw szczegółowych, a następnie dopiero dokonać oceny tego, czy ziściła się również przesłanka funkcjonalna (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20 pkt 2; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 10)

Na podmiocie inicjującym kontrolę nadzwyczajną prawomocnego orzeczenia ciąży obowiązek przytoczenia i uzasadnienia podstaw wniesienia skargi nadzwyczajnej (art. 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 398⁴ § 1 k.p.c.). Oznacza to konieczność wskazania i uzasadnienia nie tylko którejś spośród szczegółowych podstaw skargi (art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN), ale w drugim kroku również wykazania, w kontekście realiów konkretnej sprawy, zaistnienia przesłanki funkcjonalnej (art. 89 §

1 *principium* u.SN), czyli wyjaśnienia, z czego wynika konieczność zapewnienia zgodności z zasadą konstytucyjną wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP. O ile jednak ocena spełnienia przesłanek szczegółowych sprowadza się, w dużym uproszczeniu, do dokonania subsumpcji, o tyle dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20).

Również z tego względu, przy odpowiednim stosowaniu art. 398¹³ § 1 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt. 1 u.SN, przewidującego zwiążanie sądu podstawami skargi, uwzględnić należy specyfikę przesłanki funkcjonalnej skargi nadzwyczajnej. Konieczność zapewnienia zgodności z art. 2 Konstytucji wymaga wzięcia pod uwagę sformułowanych w orzecznictwie i doktrynie zasad konkretyzujących tę normę ustrojową. Sąd Najwyższy nie może jednak abstrahować od całokształtu zasady wyrażonej w tym przepisie Konstytucji, nawet jeśli ten nie wyeksplikował z należytą dokładnością, istotnych dla sprawy aspektów zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

Badając ustawowe przesłanki zasadności i dopuszczalności wniesionej skargi nadzwyczajnej na nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany przez Sąd Rejonowy w K. w dniu 29 października 2015 r., I Nc (...), w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, iż w sposób nie budzący wątpliwości orzeczenie wydane zostało przez sąd powszechny a zaskarżony nakaz jest prawomocny. Zgodnie z art. 494 § 2 k.p.c. (w brzmieniu z dnia wydania nakazu), nakaz zapłaty, przeciwko któremu w całości lub w części nie wniesiono skutecznie zarzutów, ma skutki prawomocnego wyroku. W analizowanej sprawie pozwani nie wnieśli zarzutów, w związku z czym nie mogła być wyznaczona rozprawa, a sąd nie mógł wydać wyroku co do utrzymania w mocy albo uchylenia nakazu i orzeczenia o żądaniu pozwu, ani nie mógł wydać postanowienia o uchyleniu nakazu zapłaty i odrzuceniu pozwu albo umorzeniu postępowania (art. 495 § 1 k.p.c. i art. 496 k.p.c. w brzmieniu z dnia wydania nakazu zapłaty). Postanowieniem z dnia 25 czerwca

2019 r., V CNP 1/19, Sąd Najwyższy odrzucił skargę W. D. i J. D. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w K. z dnia 29 października 2015 r., I Nc (...) (k. 121 akt V CNP 1/19). Z akt sprawy nie wynika również, by od zaskarżonego orzeczenia wniesiono wcześniej skargę nadzwyczajną (art. 90 § 1 u.SN). Zaskarżony nakaz zapłaty nie może zostać wzruszony w drodze nadzwyczajnych środków zaskarżenia innych niż skarga nadzwyczajna. Warto rozważyć czy pozwani nie mogli bronić swoich interesów w drodze powództwa przeciwegzekucyjnego, które wydaje się być prostszym rozwiązaniem aniżeli dochodzenie swych praw w drodze skargi nadzwyczajnej, niemniej jednak, niewykorzystanie tego środka ochrony prawnej, który nie jest środkiem zaskarżenia, nie zamyka im drogi do rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy przez Sąd Najwyższy (por. art. 89 § 1 *in fine* u.SN).

W świetle art. 89 § 3 u.SN biorąc pod uwagę datę wydania i uprawomocnienia zaskarżonego w przedmiotowej sprawie orzeczenia nie budzi wątpliwości legitymacja Rzecznika Praw Obywatelskich do wniesienia skargi nadzwyczajnej, podobnie jak dochowanie terminu na jej wniesienie. Skarga została złożona przed upływem pięcioletniego terminu, o którym mowa w art. 89 § 3 u.SN, więc zbędne było powołanie jako podstawy wniesienia skargi także art. 115 § 1 oraz § 1a u.SN, przepisy te należy powołać w przypadku wniesienia skargi po upływie terminu wskazanego w art. 89 § 3 u.SN. Sąd Najwyższy uprawniony jest do ewentualnego uchylecia zaskarżonego wyroku w przypadku, gdyby okazało się, że podniesione w skardze nadzwyczajnej zarzuty są zasadne oraz wydania odpowiedniego rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN, jeżeli przemawiają za tym zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP.

Skarżący formułując zarzuty wyjaśnił na czym polegać miało w przedmiotowej sprawie naruszenie zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w art. 2 i art. 64 Konstytucji RP oraz rażące naruszenie prawa materialnego to jest art. 65 ust. 1, art. 75 i art. 78 ust. 1 u.k.w.h. oraz art. 353 § 1 i art. 720 § 1 k.c., a nadto oczywistą sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Odnosił się także do przesłanki funkcjonalnej, wskazując na konieczności zapewnienia zgodności z zasadą

demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Pozwala to uznać, iż skarga spełnia wymogi formalne niezbędne dla jej rozpoznania.

Konstrukcja skargi nadzwyczajnej wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny podstaw szczegółowych, a następnie dokonać oceny tego, czy w przypadku uznania którejś ze szczegółowych podstaw skargi za uzasadnioną, ziściła się również przesłanka funkcjonalna (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20).

Rzecznik Praw Obywatelskich, na podstawie art. 89 § 1 pkt 3 u.SN, zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu oczywistą sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez pozostające w sprzeczności z odpisem zwykłym księgi wieczystej nr (...) oraz treścią umowy pożyczki hipotecznej nr (...) z dnia 13 września 2002 r. ustalenie, że Jolanta i W. D. są dłużnikami rzeczowymi lub osobistymi powoda.

Zarzut ten dotyczy oczywistej sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego – umowy pożyczki hipotecznej i jako taki zasługuje na uwzględnienie. Istotnie, powódka w *petitum* pozwu wskazała jako pozwanych W. D. i J. D., ale już z uzasadnienia pozwu (k. 3 akt I Nc (...)) oraz dołączonych dokumentów (umowa pożyczki hipotecznej zawartej pomiędzy (...) BP S.A. oraz D. D. i J. D., k. 33 akt I Nc (...)) wynikało, że oznaczenie to jest błędne. Okoliczność ta winna zwrócić uwagę Sądu I instancji, skutkować odmową wydania żądanego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i rozpatrzeniem sprawy w postępowaniu zwykłym, które winno doprowadzić do prawidłowych ustaleń faktycznych.

Z kolei, zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego, to jest art. 65 ust. 1, art. 75 i art. 78 ust. 1 u.k.w.h. oraz art. 353 § 1 i art. 720 § 1 k.c., w przedmiotowej sprawie ma znaczenie wtórne i jest jedynie konsekwencją błędnych ustaleń faktycznych. Ocena zasadności zarzutu rażącego naruszenia prawa materialnego jest więc zbędna w sytuacji nieprawidłowo ustalonego stanu faktycznego (brak legitymacji procesowej biernej jest oczywisty).

Sformułowany w skardze zarzut naruszenia zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w art. 2 i art. 64 Konstytucji zasługuje na uwzględnienie.

Bez wątpienia zasądzenie przez sąd świadczenia pieniężnego od osób, które nie są dłużnikami w stosunku zobowiązaniowym godzi w ich prawa majątkowe i podstawy demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Niewątpliwie przypadek wydania nakazu zapłaty wobec osób, które nie były ani dłużnikami osobistymi (nie łączył ich z wierzycielem jakiegokolwiek stosunek prawny – nie zaciągały pożyczki ani jej nie żyrowały), ani nie powinny być ujawnione jako dłużnicy rzeczowi (skoro hipoteka obciążyła część nieruchomości stanowiącą ich własność jedynie wskutek omyłkowo dokonanego wpisu), stanowi rażące naruszenie prawa własności. Hipoteka nie obciążała udziału stanowiącego własność pozwanych, gdyż stanowiła efekt mylnego wpisu w księdze wieczystej. Tym samym pozwani nie byli dłużnikami rzeczowymi. System prawny demokratycznego państwa prawnego powinien stać na straży ochrony prawa własności – w tym także przed naruszeniem stanowiącym efekt pomyłki sądowej i nawet w sytuacji, gdy osoby poszkodowane niewłaściwym zastosowaniem przepisów prawa charakteryzują się wręcz porażającą beczynnością w zakresie działań procesowych (skuteczny wniosek o sprostowanie treści działu IV księgi wieczystej celem dowiedzenia, iż nie są dłużnikami rzeczowymi, złożyli blisko 2 lata po nadaniu klauzuli wykonalności nakazowi zapłaty).

Na przeszkodzie uwzględnieniu skargi nadzwyczajnej nie stoi treść art. 89 § 4 u.SN. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w art. 89 § 1 u.SN, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN.

Brzmienie art. 89 § 4, a także art. 115 § 2 u.SN, może prowadzić do powstania wątpliwości, czy bieg terminu, o którym mowa w tym przepisie ulega zawieszeniu wraz ze złożeniem skargi. Brak jest w tej mierze utrwalonej praktyki orzeczniczej. O ile bowiem skarga została złożona z dochowaniem terminu wynikającego z art. 89 § 3 u.SN, o tyle rozpatrzona została już po jego upływie

a samo sformułowanie przepisu, nie zawiera wyraźnej dyspozycji w tym zakresie. Chociaż jednak od wydania zaskarżonego nakazu upłynęło już ponad 5 lat (co ustawa zasadniczo nakazuje traktować jako okoliczność przesądzającą o wystąpieniu nieodwracalnych skutków prawnych zaskarżonego orzeczenia), to jednak konieczność ochrony praw człowieka i obywatela z art. 76 w Konstytucji RP, zgodnie z końcową dyspozycją art. 89 § 4 a także art. 115 § 2 u.SN, przemawia za wydaniem orzeczenia, o jakim mowa w art. 91 § 1 u.SN również wtedy, gdyby pięcioletni termin, o którym mowa w tym przepisie biegł również po zainicjowaniu kontroli nadzwyczajnej.

Wobec powyższego, uchylenie zaskarżonego orzeczenia jest konieczne i uzasadnione. Sąd pierwszej instancji ponownie rozpoznając sprawę powinien uwzględnić treść umowy pożyczki, przeanalizować odpis księgi wieczystej, przeprowadzić niezbędne dowody z innych dokumentów, a o ile zajdzie taka potrzeba – przesłuchać świadków, pozwanych czy dopuścić inne dowody, aby w efekcie dokonać prawidłowych ustaleń faktycznych, a następnie zastosować odpowiednie przepisy prawa materialnego. Okres blisko 6 lat od chwili wydania zaskarżonego orzeczenia, możliwe zmiany w sytuacji procesowej stron oraz potencjalna potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego sprawiają, że Sąd Najwyższy nie oddala powództwa, ale na podstawie art. 91 § 1 u.SN ogranicza się do uchylenia zaskarżonego nakazu zapłaty i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu w K. do ponownego rozpoznania, nie przesądzając tym samym o wyniku postępowania.

Jednocześnie, na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN Sąd Najwyższy zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.